Otto Schneid
Papers

Is our culture being built correctly?

6/59A

38

Digitized by the Internet Archive
in 2014

https://archive.org/details/ottoschneid61_38

..פתח החלון קדמה...
מלכים ב', י"ג, י"ז.

הנטיית תרבותנו נכונה?

ביחיד שלא היה כולו ברוחו ומצא את הדרך אליו ואל תוכן חייו, לבו אומר לו כי דרכו נכונה היא וכי הסתדר נכונה. נשארת רק השאלה, אם עמו מצבו הולכת בדרך נכונה ואם הוא בעצמו הסתדר נכונה.

חיי כל עם ועם יכולים להתבסס נכונה רק כשהם נבנים בהתאם לנחוציהם ויסודותיהם הטבעיים. יסוד היסודות הטבעיים לגבינו הוא המצב הגיאוגרפי. מולדתנו נמצאת באסיה המערבית ובשולי ים התיכון, וקרובה מאוד לאירופה ולאפריקה.

ברם, עובדה זו אינה מתבטאת בחיינו, בצורותיהם החיצוניות, בתכנם, בכיוונם. [illegible]
בכל הזרמים ובכל גוף אצלנו ניכר, מלבד היצירה העצמית והמסורת הלאומית, גם גורם נכרי, לועזי, ושני הגורמים, ומציאות פגישותיהם והתמזגויותיהם עם הבנין הם. אבל כמעט כל הערכים התרבותיים של חיינו, פרט לאלה הלאומיים בהחלט, נשאבים מהמערב.

מערכת חינוכנו והרכב השכלתנו, עד כמה שאנו רואים, אינם בעצם עבריים, כי אם כל האידיאלים והאינטרסים שלנו מביאים לידי הרגש, כאילו רק בנינו סניף המערב ומאחרי המזרח וכאילו סביבנו ורצמה היה מדבר שדה-בור או מדבר ממש. המושגים "כללי" ו"מערבי" נעשו אצלנו כלל. ההיסטוריה "הכללית" למשל נקראים בבתי-ספרנו דברי ימי אירופה, דברי דורות אירופה המערבית והתיכונית, ויתר תבל מוכנס אינו אלא כנבאת חורג בצורת תוספות והשלמות. כן הספרות "העולמית", כן תכניות הקונגרסים של חגי-נכותינו ומרכזותינו, תכניות גימנסיאותינו וארגונם של מצעי הרוח ואף האוניברסיטה העברית. אמנם ישנם בה מזרחנים מצוינים. אולם דווקא הם הם ההוכחה החיה של טעותנו הגדולה. כי מקצוע המזרחנות באינסטיטוציה לחוץ לפי דוגמת האוניברסיטאות באירופה, חיות את המזרח כעניין מחוץ לעצמנו, כאילו אין לנו לחקירה נפרד מאתנו. המציאות של [illegible] את חיינו האמיתיים לידי מקצוע "המערבנות". הלא מגמת המזרחנות האירופית בתוך המזרח מלבד מגמתה העיקרית היתה להתקרב לארצות המזרח בעתידות השנים האחרונות, ביחוד אחרי מלחמת העולם הגדולה. הרגלה של ירידת המערב ועליית המזרח בשלטון שם. וגם המדע מצא לו [illegible] וחוקרים ומחקרים שונים התנקשו ועוררו קלקלות יחידי סגולה נעגועים לעולם אסיה, לאמנותה, לחכמתה; [illegible] קהל רחב יותר הספרותיים [illegible] אסיה שטחית, שאפלו להמוצה לנטיות המקילות של החברה האירופית בשנות הי"ח. המגמה התחילה בצאת נכונה באירופה המדע. החקירה תולדות האמנות המזרחית הבינו ובית האמנות הלא בהחלט, ולא מצוירים הגוצאות מקצוע כה מהירה ובהכרת כלל זה של ספרות, כלל ממחקרים מקוריים ועד כל מיני דקדוקים, כלי השאגות קהל והאמנותיו, המזרח עם יותר הלקח שקבלנו מהמערב ואנו מוסיפים לקבל ממנו כל יום, למצנו גם להדריך פרטים שונים מתרבות אסיה. אלא שעדנו מסתכלים בה בעיני המערב או, ביתר דיוק, המזרחן המובהק העוסק במקיפי בדרך אסיה, ובכלל.

יש, אפוא, בקרבנו המתגרדים לרוח המזרח עקב השפעות מערביות, אבל אלו הם אינם אלא מעטים

בעיני הרב הגדול אין מעיני תרבות בעולם שכדאי לשאוב מהם אלא במערב ואין לפנו קנה-מדה להתפתחותנו אלא בתרבות האירופית. לא העליות המערביות בלבד, כי אם משלילי היהדות ותוך מקורים בפילוסופיה יותר את אפלטון ואריסטו, את דקארט ואת קאנט מאשר את מנג-צה וצ'ואנג-צה, לוצ'ן-סי, את אופנישד ובגווד-גיטא שבגבורים [illegible] בקיפין, מי המערב. ובספרות העולמית יותר קרובים אלינו ילידי המולדת דאנטה ושקספיר ומולייר וגיתה מאשר טו-פו, קאלידאסא, פירדוסי ומשוררי שכנינו הערבים, שנודעו לנו במקצת בתרגומים אנגליים, צרפתיים וגרמניים. ועד כמה יש אצלנו חיים אמנותיים והאמינות לאמנות הפלאסטית ולמצב האמנות מחוגים המעוניינים המעטים בדעות חד-צדדיות ומיושנות באירופה מאז, כאילו סביב יון ואיטליה היה מסובב הכל וכאילו העמים האירופיים היו יוצרים אמנות מפותחת לפני [illegible]. שמות כמו פראכסיטלס, דונטלו או ולאסקס יודעים אצלנו די רבים ועל אודות גאוני הציור הסיניים כמו וו-טאו-צה או מו-צ'י או על גדול האדריכלות ההודית [illegible] יחידי סגולה. עד מתי, אפוא נאכל אנו והנוער הלומד שלנו שיריים משולחנות המערב, כשהוא בעצמו רעב כבר מזמן למזון רוחני מפרות אסיה? עד מתי נדבק בצורות חיצוניות מערביות, עד מתי נלבש על אדמת אסיה את הלבוש האירופי [illegible] והסותר לתנאי האקלים, כאילו מעולם לא היה לנו לבוש לאומי, וכאילו [illegible] ?

בודאי, חלק הגדול של העם היהודי בכלל ושל היישוב הארצישראלי בפרט קשור לאירופה קשר היסטורי וחי ואין להכחישו. אדרבה, גם טובות מרובות קבלנו מהמערב ומתוך גורלנו ההיסטורי מהווה הוא של הטוב והרע שלו חלק מהותי שלנו. [illegible] המזרח מערכיו בנגדר הנמנע אינה אלא מן הרצוי. [illegible] עלינו [illegible] להיורש [illegible] להגביל [illegible] את אפקדויותנו הפוריות בין שני העולמות, את הפרספקטיבות הגדולות הנפתחות לפנינו בפנותנו גם קדמה, את כחות היצירה העצומים המובטחים לתרבותנו הלאומית בהתקרבותנו לרוח האוניברסליות האמתית שהיא לבבה [illegible] מקום מולדתנו [illegible] בתבל.

העולם [illegible] מחפשת ועד חדוש ואין עלינו אלא לפתח ירושה של קדמונים ראשונים.

[illegible] ועלינו גם על [illegible] רק חסר תרבות וטעותם [illegible]

ולעליות הגדולה [illegible] של ערכות המזרח הבלתי מתבוננות לצורה, לגישור [illegible]

הסוציאליים גורלנו [illegible] להוות את הגשר הטוב לתרבות המזרח

בהקפיוני [illegible] בין המצוי ובין הרצוי [illegible] למציאות המצוגת הבריה. לעלם פתרונה לא נגיע כי אם על סמך בדרך נתוח [illegible] של המציאות. [illegible] הדוגמא האפטירות דסגירותיהן כן למשל צורות נמוסינו. מה הטוב [illegible] הנוער להתחנך, לכסוי הראש או לגלוי? [illegible] צריך [illegible] כבוד ושלום, [illegible] בהסירנו את הכובע כדרך אירופה? [illegible] מנהג הראש המכוסה של היישוב הבלבד [illegible] [illegible] בינו ובין המחנה "המפשיר"? [illegible] המנהג האירופי לאחד [illegible] מאגורמים

להצבלוותנו הקולקטיביות? ובאיננו מצב שלוות עדות המזרח לאיש מופת [illegible] או מורה דרך [illegible] ביסודות [illegible] לחבושים מבוססים של חוקים טבעיים והיסטוריים, ר"ל לחבושים שאינם אלא [illegible] לצמצומנו?

אולם, שאלות אלו גדולות ורחוקות מלהפתר ע"י מאמצי יחידים. לאומים ומדינות מסודרים מעל דמיונו היטב והמצטיינים בהתאמה שלמה ואורגנית בין מסורתם ובין התפתחותם החדשה אירגנו מתמול שלשום מוסדות מדעיים מיוחדים לשם חקירת יסודות תרבותם. ואנחנו - אשר גם בני המצב שאפילו נסדר את חיינו התרבותיים ואת חנוכנו ויש [illegible] מחוץ מסבך סתירותינו ומצב נניח יסודות בריאים לבנין תרבותנו? למוסד אשר יטרתו תהיה חקירת בעיות אלו הרינו זקוקים כלחם. במוסד הדרוש למדעי התרבות - אל נחליפו ואין [illegible] במוסדות הקיימים למדעי הרוח. מתפקידו לא תהיה חקירה בלשנית-היסטורית גרידא, כי אם חקירת בעיות מסוימות, דעיג מהות תרבותנו ובאוריינטציה הפנימית והחיצונית שלה. רק בדרך זו נגיע באמת בזמן לידי ברור אובייקטיבי ופטור מעל שרירות דעות יחידים ולבסיס [illegible] להעמיד גם את [illegible] המדיניות. בשעת חרום, שהיא את התבררות, אל נשכח ואל נזלזל בשאלות, [illegible] לבאור [illegible] והשאלות [illegible] בגורלנו לדורי דורות.